

Mistä ei voi puhua?

Matti Häyry

Filosofian professori

Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu

matti.hayry@aalto.fi

Kolme esimerkkiä

- **Ei kannata?**
Giubilinin ja Minervan tapaus
- **Ei uskalla?**
Kuinka kärsimys poistetaan
- **Ei sovi?**
Determinismi ja tahdon vapaus

Giubilini ja Minerva 1/3

- **Alberto Giubilini ja Francesca Minerva julkaisivat 2012 arvostetussa *Journal of Medical Ethics* lehdessä artikkelin, jonka pääväitteet olivat:**
 - **Jos olento ei tiedosta omaa olemassaoloaan, sen elämällä ei ole itseisarvoa.**
 - **Jos olennon elämällä ei ole itseisarvoa, sen elämän voi lopettaa mikäli siihen on hyviä perusteita.**
 - **Vastasyntynyt ihminen ei tiedosta omaa olemassaoloaan.**
 - **Synnyttäjän halu lopettaa vastasyntyneen elämä on tietyissä olosuhteissa hyvä peruste.**

Giubilini ja Minerva 2/3

- Kirjoituksen looginen johtopäätös oli, että vastasyntyneen voi surmata äidin päätöksellä jos se on vammainen tai isä on hävinnyt ennen syntymää.
 - Kuten odottaa sopii, asiasta nousi mekkala sekä akateemisessa yhteisössä että laajemmin.
 - Minerva valitti 2014 saaneensa uhkauksia ja joutuneensa syrjinnän kohteeksi yliopistoissa.
 - Hän esittikin, että tällaisia mielipiteitä pitäisi voida esittää anonyymisti, jotta totuuden asia edistyisi.
 - Muut akateemisen yhteisön jäsenet eivät ole lämmenneet ajatukselle.

Giubilini ja Minerva 3/3

- **Kannattiko kirjoittajien julkaista artikkeli?**
 - **Ei, koska se perustui monesti esitetyille ajatuksille (joita ei ole kehdattu laittaa tuohon järjestykseen) eikä lisännyt mitään filosofiseen keskusteluun.**
 - **Ei, koska reaktiot siihen aiheuttivat ainakin toiselle kirjoittajista ahdistusta ja uraongelmia.**
 - **Kyllä, koska sinänsä mitättömään artikkeliin (jota ei missään tapauksessa olisi pitänyt julkaista JME:ssä) on viitattu parissa vuodessa 103 kertaa.**
 - **Kyllä, koska Minervan urakin on taas nousussa (ja todennäköisesti juuri tämän kirjoituksen ansiosta).**

Kuinka kärsimys poistetaan 1/2

- **Negatiivisen utilitarismin (= moraaliteoria) mukaan tärkein velvollisuutemme on poistaa, vähentää ja ehkäistä kärsimystä.**
 - **Lääketiede, sosiaalipolitiikka, kehitysapu ja moni muu moderni instituutio perustuu tälle ajatukselle.**
 - **Kestävin tapa lopettaa kärsimys olisi kuitenkin se, että maailmasta poistettaisiin kärsimykseen kykenevät olennot.**
 - **Ihmiskunnan kollektiivinen itsemurha olisi siis tarkalleen ottaen moraalinen velvollisuutemme (ehkä tuntevat eläimetkin pitäisi ottaa mukaan).**

Kuinka kärsimys poistetaan 2/2

- Uskaltaako negatiivista utilitarismia puolustaa akateemisella tai julkisemmalla foorumilla?
 - Akateemisella kyllä, koska siellä nähdään ”opin” reductio ad absurdum–luonne? (Mutta vrt. G ja M.)
 - Julkisemmalla ei, koska tutkija voi joutua uhatuksi? (Sietääkin, se on vain kestettävä?)
 - Julkisemmalla ei, koska saattaa saada kannattajia: filosofisesta kahvipöytäspekuloinnista voidaan silloin joutua ikävien kokeiluiden tielle ja kärsimyksen määrä voi niiden kautta lisääntyä vähenemisen sijasta.

Determinismi ja tahdon vapaus 1/2

- **Voluntarismin (= filosofinen oppi) mukaan ihmisen tahto on vapaa ja hän voi aina itse valita tekonsa.**
- **Determinismin (= filosofinen oppi) mukaan jokainen teko on täysin määrittynyt – vapaa tahto on illuusio.**
- **Eräät viimeaikaiset empiiriset tutkimukset ovat osoittaneet seuraavan kiinnostavan yhteyden:**
 - **Koehenkilöt, jotka olivat juuri lukeneet determinismiä koskevan tekstin, tekivät paheksuttavan teon tai hyväksyivät sellaisen toisen henkilön tekemänä herkemmin kuin koehenkilöt, joita eivät olleet altistuneet tekstille.**

Determinismi ja tahdon vapaus 2/2

- **Sopiiko determinismiä opettaa tai siitä keskustella akateemisilla tai julkisemmilla foorumeilla?**
 - **Ei, koska koko kysymyksenasettelu on halpaa metafysisistä spekulatiota ja sanaleikkiä?**
 - **Ei, koska se johtaa paheksuttavaan käytökseen ja sen hyväksymiseen?**
 - **Kyllä, koska ymmärrettyään yhteyden ihmiset katkaisevat yhteyden eivätkä suostu vietäviksi?**
 - **Vaihtoehto olisi se, että ihmiset eivät pysty tähän, mutta elleivät he voi tehdä tuota valintaa, voiko tutkijakaan valita mitä opettaa tai mistä puhuu?**

